

J. Ince.

Megjelenik
1 évfolyam 12 íven,
egyes szám a hónap 1-én.
Előfizetési díja:
1 forint.

IRODALMI SZEMLE.

Hirdetések
kétszer hasábozott
petitsoronkint
6 krajczárral
számíttatnak.

KIADÓ ÉS SZERKESZTŐ:

LUGA LÁSZLÓ.

Eger. II. évfolyam.

4. szám.

Aprilis 1-én, 1877.

A Szent-István-Társulat.

Nem mulaszthatjuk el, hogy a Szent-István-Társulatról, egyházirodalmunk e nagyfontosságú tényezőjéről, márczius 22-én tartott XXIV. rendes közgyűlésének kapcsán, néhány szóval meg ne emlékezzünk.

A Szent-István-Társulat, habár több mint negyedszázados életfolyamán át merültek is fel a fokenkénti fejlődés természetéből származó oly események, tévedések s talán visszaélések is, melyek tüdvös működésének, több kevesebb időig, apályát okozták: nemzetművelődési s irodalmi téren az ismeretek népszerűsítése, a könyvek olcsó kiadása, legujabban pedig a népiskolai tankönyvek és tanszerek által már eddig is oly eredményeket vívott ki, melyek által a hazai közművelődésnek, a valláserkölési szellem és tudományosság terjesztésének fontos tényezőjévé, egyházirodalmunk élet-erős emeltyűjévé lön. Volt idő, midőn a Szent-István-Társulat a hazai tudományosság egyetlen tüzhelye, lapja az ország majdnem egyetlen lapja volt. Most ugyan már a művelődés eszközei s az irodalmi tényezők megszaporoztak, de a Szent-István-Társulat, tekintve feladatát: a keresztény műveltség terjesztését — most sem vesztett fontosságából, sőt inkább, az ellentétes törekvésekkel szemben, — mint a nagygyűlésen elnöklő szépesi püspök, Császska öméltósága is hangsúlyozá, nagyobb fontosságú mint valaha.

Mi a társulat hivatalos és hiteles számadásai alapján örömmel jegyezzük föl, hogy a Szent-István-Társulat, e mindennap fontosabbá váló feladatának, minden évben, arányosan fokozódó mérvben igyekszik megfelelni. Kezdetleges és alantabb körre szorító feladatát újabban magasabb irodalmi czélok felé törekvés által is bővíté; továbbá, népiskoláinknak mindenfelé, s az országban dívó minden nyelvű tankönyvekkel való ellátását, félmilliónál nagyobb számban eszközli, a kat. olvasó, önképző s legényegyleteknek, gymnasiumok- és kórházaknak, börtönöknek, dologházaknak minden évben több ezer (1875-ben tizezer darab!) ajándékkönyvet osztogat. Az évkönyvek számadatai szerint a Szent-István-Társulat, fenállása óta mostanig, körülbelül 55 millió ívre, s = 7 millió példánykönyvre menő nyomtatványt adott ki. Azok, kik a társulat tevékenységét ily magas fokra emelék, megérdemlik elismerésünket, a társulat pedig pártolásunkat!

A márczius 22-én tartott közgyűlés krónikájának megírása; Cziráky gróf elnök fenkölt szellemű megnyitó beszédének méltatása; Tárkányi aielnök remek tanulmánya Canturól és művéről, e lapok szűk körén kívül esvén, csupán azon mozzanatokat emeljük ki a nagygyűlés folyamából, melyek a társulat legutóbbi évi működésére, szellemi s anyagi állására vetnek világot.

Ezek között első azon tény, hogy a társulat Cantu Világtörténelmének magyarra fordítását és kiadását, mely még a társulat első évtizedében kezdetett, befejezte. Ezen alkalmat, Tárkányi, a társulat buzgó aielnöke felhasználva, érdekes tanulmány kíséretében mutatá be Cantut és nagyszerű művét a közgyűlésnek. *)

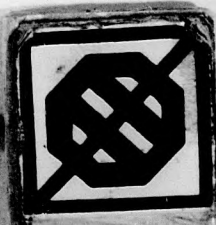
Kiemeljük továbbá a közgyűlés következő irodalmi határozatait:

először, hogy a társulat, most, midőn Cantu nagyszabású Világtörténelmének kiadását bevégezte, gondoskodjék Magyarország monumentális történelmének megírásáról és magán — t. i. nem tagilletményü — kiadásáról;

másodsor, gondoskodjék IX. Pius pápaságának oly nemű megírásáról, mint a milyen a Házi könyvtárban megjelent VII. Pius pápasága;

harmadsor, Göndöcs Benedek apát-plebános indítványozta, hogy a társulat tüzzön pályázatot egy az egész országban behozandó káté megírására s terjeszsze a legjobbakat a nm. püspöki kar elé azon kérelemmel, hogy azokból a legjobb tankönyvül elfogadni méltóztassék. Ha indítványa elfogadtatnék, ő a legjobb káté írójának jutalmazásához 400 forintot felajánl. A közgyűlés

*) Helyén van itt megemlíteni azok neveit, kik e monumentális munkát magyarra fordították. Az öt első könyv fordítását Gyurits Antal eszközölte. A többi könyvek fordításában résztvettek Pestről: Lonkay Antal, Agoston Antal és Gresits Miksa; Egerből: Vilesek Jakab, Michalek Manó és Lakatos György. Nagy érdeme van e mű összeállításánál Stephanovszky Sándor egri érs. lyceumi tanárnak, ki a 7-ik könyvtől a munka befejeztéig a fordításokat az eredeti szöveggel összehasonlítá s ezáltal a fordításban egyöntetűséget eszközölt, a nyomdai javításokat oly gondosan végezte, hogy alig van irodalmunkban munka oly hibátlanul nyomtatva, mint Cantu Világtörténelme. A fordítások összehasonlítása az első könyvekre is igen ráfért volna. Ugyancsak Stephanovszky Sándor ur volt az, ki e munkát az általa nagy szorgalommal s tudományossággal készített Kor- és betürendi mutató által könnyen használhatóvá tette.

ezen indítvány alapján elismeri a káték egyesítésének szükségességét s kérte az elnöklő püspök uró méltóságát, hogy kegyeskedjék a nm. püspöki kar előtt kifejezést adni a közgyűlések zohajtásának, mire ő méltósága készséggel vállalkozott.

Ami a társulatnak a legutóbbi közgyűlés idejéről kifejtett működését, mostani szellemi s anyagi állását illeti: ezt a nagygyűlés elé terjesztett jelentések és hivatalos adatok következő színben tüntetik fel.

Az 1875. november 25-én tartott közgyűlés óta, 1877 febr. végeig, a társulat nyomatott 1) tagilletményül: 27,700 példány könyvet, mely összeg 603,400 ívet tesz; 2) tan- és ismeretkönyvekből: 424,000 példányt, mely összeg 2,582,500 ívre rug; 3) a társulati közlönyből és egyéb kiadványokból; 6000 példányt, mely összeg 305,750 ívvel egyenlő. Összesen nyomatott: 457,700 példányt, — 3,491,650 ívet. — Eladatott: 517,063 példány könyv, 41,361 darab kép; ezekért bejött: 64,045 frt, 49 kr. Ajándékul iskolakönyvekből, tanszerekből és egyéb kiadványokból kiosztatott: 4405 példány.

A tiszta bevétel 1875-ben: 70,464 frt. 05 kr; a kiadás pedig: 64,679 frt 10 kr; többlet: 5,784 frt, 95 kr. A tiszta bevétel: 1876 ban: 69,803 frt 97 kr; a kiadás: 66,212 frt 35 kr; többlet: 3,591 frt 62 kr. — Az 1877-ik évi költségvetés következőleg állapított meg: bevétel: 71,653 frt. 5 kr.; kiadás: 71,274 frt 82 kr.

A társulat, 1875. nov. 1-től, 1877. febr. végeig adakozások- és végrendeleti hagyományokból gyarapodott: 2112 frt. 50 kr-ral.

E számadásokat a közgyűlés örvendetes tudomásul vette, s a tisztviselőket, buzgó és sikeres működésük elismerésének kifejezése mellett, hivatalukban közfelkiáltással újra megerősítette.

Ime a felsorolt adatok kedvezőleg szólnak a Szent-István-Társulat működéséről és állásáról.

Mi pedig, a hazai művelődés, tudomány és vallás nagy érdekeinek előmozdítása iránti kötelemünket teljesítjük, hogy ha azoknak egyik tekintélyes tényezőjét, a Szent-István-Társulatot, szellemi s anyagi erőnkkel, önzetlen jóakarattal támogatjuk és terjesztjük.

0+0.

Szemle.

Haulleville. De l'avenir des peuples catholiques, par M. le baron de H. précedé d'une lettre de S. E. Mgr. l'archevêque de Malines. 2 édit. XI. 335. (1875.) Bleuriot. 3 franc.

E könyv megjelenésének története van. Habent sua fata libelli. A politikai és nemzetgazdasági téren munkálkodásáról ismert lüttichi államegyetemi nemzetgazdasági tanár Laveleye, ki a többi között irt Deák Ferenczről, és az arany megüzüst egymáshoz értékviszonyáról, a francia öt-milliárd-adósság kifizetéséről s a pénzüpiacról, két vagy három évvel ezelőtt a rationalistikus álláspontot védő, eo ipso antikatolikus Revue de Belgique-ben cikkeket közölt e czímen: Le Protestantisme et le Catholicisme dans leurs rapports avec la prospérité des peuples. Ebben az anyagi században, mikor mindent font és pénz-számra mérnek, csak az anyagi jólét, az elért siker a döntő, nagyon természetes, hogy fölvetik azt a kérdést is: mily befolyással van a vallás az anyagi jólétre, s különösen a dogmatikus katholicismus s a rationalistikus protestantismus hogyan viszonylanak e tekintetben egymáshoz. Laveleye, a maga rationalistikus, és mondjuk ki, szabadkőműves felfogásából meg is oldotta a kérdést úgy, hogy a mi csak fénypont, az mind a protestantismusnak íteltetett oda, s a mint várni lehetett, minden árnyék, minden szegénység a katholicismus terhére iratott: s ennek nyomán a conclusio odaütött ki, hogy csak a protestans népeknek van jövőjük a civilisatio terén, a

katholikusoknak ellenben el kell szegényedniök, szenvedniök, lassanként eltűnniök a szereplés lát-határáról.

Maga a tárgy, melynek kifejtéséhez Laveleye fogott, olyan, mely önkénytelen is felkölti a figyelmet. S mikor a liberalis sajtó és az egyházellenes pártberek látták, mily könnyüvérrrel, önbizalommal hirdeti, hogy az ő „részrehajlatlan tudományos vizsgálódása“ nyomán tény, melynek ellenmondani nem lehet, az, hogy „a latin fajok hanyatlásra kárhoztatvák,“ s hogy „a jövő a germán és szláv népesaládoké,“ s ennek okát a „véletlen azon végzetteljes határozatában“ találja, mely szerint a latin faj nagyobbbrészt a katolikus egyházhoz tartozik, s ennek ellenképeül azt vitatja, hogy a német népfajok a protestantismusnak, a Rómától való elszakadásnak köszönik előhaladásukat; midőn a szerzőt egész határozottan odavetni látták azt a tételt: „A népek, melyek Rómához hajlanak, terméketlenségre látszanak lenni kárhoztatva;“ és „kétszáz év után Amerika, Australia és Dél-Afrika a haeretikus Anglia és Ázsia a schizmatikus szlávok uralma alatt fog állani; — mindent elkövettek a munka terjesztésére. A hirlapi cikkeket összegyűjtötték, s a francia kiadásnak cziméül ezt vették fel: „De l'avenir des peuples catholiques.“ (A kath. nemzetek jövőjéről.) Ezzel egyidejűleg, mint egy paranesszóra megjelent az angol, német és hollandi fordítás. A liberalisok értenek az egyházellenes iratok terjesztéséhez. Gladstone, volt angol premier, legujabban a Róma-ellenes angol

agitatio vezére az irodalmi téren, a szerzőhöz intézett levél alakjában vezette be az angol fordítást, mely először maga a protestans Saturday Review megjegyezte, hogy bizony semmivel sem növeli a munka értékét *) A német kiadás, mely Becknél, ki maga ókatholikus, jelent meg Nördlingenben, Bluntschli, a Protestanten-Verein elnöke bevezetésével, melyben a szerzőt egekig magasztalja. A liberalismus emberei természetesen érték egymást.

E könyv ellenében, a mely mellett oly reclame-ot csaptak, a catholicismus részéről apológiát írni vállalkozott a belga congressusok tárgyalásairól szónoki képessége, mint irodalmi munkásságáról előnyösen ismert báró Haulleville. A válasz rövid, de csattanós, velős. A munka már eddig is két kiadást ért. Németre lefordítva máris megjelent Mainzban, Kirchheimnál.

Haullevillenek könnyű lett volna csupán csak választ írnia. Az oly könnyedén odadobott állításokra, hogy az „angolok jobban értenek a parlamentararis rendszerhez s a szabadság praktikus megvalósításához;“ vagy hogy Skóthton, mert protestans maradt, magát Angliát is felülmuta, míg Irhon, mert nem szakadt el Rómától, nyomorban, inségben senyved — egyszerűen a történelemre lehetett volna hivatkozni, az angol elnyomatásokra; de H. többet akart kitűnő művében kimutatni. Kérdeni lehetett volna Laveleyetől, melyik protestantismust érti ő, mert sok van e néven, melyiknek akarja ő az országboldogítás pálmáját nyújtani? E helyett H. rendesen jár el. Kimutatja Laveleye egyoldalúságát, ki pusztán az anyagi, rideg számokban jelentkező haladásban látja a nemzetek jövőjét, s felállítván a helyes tételt, hogy csupán az erkölcsi és anyagi haladás együttességéből lehet a jövőre következtetni, részletesen világítja meg e tekintetben a catholicismus és protestantismus eredményeit.

Először is kérdi: Igaz-e, hogy a szabadság terén való fokozatos haladás a protestantismus öröksége? S megfelel tényekkel. Anglia a reformatio előtt bírt magna-chartával, Spanyolország-nak megvoltak fueros-i, sem Italia, sem Frankhon, s a német császárság nem nyögtek zsarnokság alatt. A reformatio óta nyomatott el a szabadság hosszú ideig Belgiumban, ez pusztította el Irlandot, ez hozta a porosz szabadságot is magával. Gazdaságilag pedig, tökéletesen hamis állítás, hogy a reformált országok lakói szorgalmasabbak, iparosabbak s gazdagabbak. S e pontnál részletesen czáfolja Laveleye ferdtéseit, kimutatja a catholicismus eredményeit Európában, az Egyesült-Álla-

*) Protestans atyánkfiai gondoskodtak róla, hogy a hirhedt munka magyarul is megjelenjen, e czim alatt: „Laveleye Emil. A protestantismus és catholicismus a nemzetek szabadságához és jólétéhez való viszonyában.“ Magyarra fordította Debreczeni M. Sándor. Gladstone levele hozzáadásával bővíté s kiadta Balogh Ferencz. Debreczen, Telegdy L. bizom. S. r. II. 35 l. 30 kr. (Magy. Könyvszemle. 1876. 149 l.)

mokban, Canadában, Afrika- és Ázsiában. Védelmébe veszi a catholikus gyarmatok állapotát, s érdekesen állítja elő ezeknek állapotát szemben az angol és holland gyarmatosítók brutális eljárásával. Fölveszi a keztyűt a közoktatás és közérkölciség terén, párhuzamot von, egybegyűjti a statistikai adatokat a jelenből, a történelem feljegyzéseit a multból, s bátran hangoztatja, hogy a catholicismusnak sehol sincsen szégyelni valója; sőt mintegy jós-hangon azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a mult tanúságaiból okulást véve, jó hiszemmel mondhatni, hogy a legközelebbi nagy század catholikus lesz.

Végül pedig művének mintegy koronájaül, újra ismétli azon elvet, hogy a jólétben való haladást nem szabad csupán az anyagiság, a külgazdaság szempontjából mérlegelni; bárha ki lehet mondani így is, hogy a catholikus nemzetek semmivel sem állanak hátrább a többieknél. „A kath. nemzetek csak úgy ismerik, mint a többiek a töke jelentőségét s a munka fontosságát, de a gazdagság e két főtényezője mellett bámulandó közvetítők van egyházuk kiapadhatlan kincsében; s ha a mostani idők anyagi előhaladása olyan, hogy meg fog maradhatni az igazságosság határai között, legyenek biztosok abban, hogy igazi üdv nem lesz másutt található, csak az egyház anyai ölében.“ (328 l.)

Mit mondjunk még? Dechamps mechlini bibernok-érsek a szerzőhöz írt levelében e szavakat mondja: „A legszebb dicséret, melyet művéről mondani lehet az, hogy tanulmányozni kell azt, még Balmésnek remek műve után is, melyet írt „a protestantismus és catholicismusról vonatkozással az európai polgárisodásra.“ Balmés bebizonyítja a maga tételét döntő tények nagyszerű tömegével, ámde a mult századok történelme ismét újabb tárházat nyújtotta oly meggyőző tényeknek, melyek újabb fényt vetnek ezen máris győztes tételre.“ Valóban Balmés művéhez, s ahhoz, melyet Nicolas írt a protestantismusról, szintén a művelődésre való tekintettel, de más oldalról fogva fel a dolgot, (megjelent németül e czimmal: Über das Verhältniss des Prot. u. Sämtl. Häresien zu dem Socialismus. Mainz, Kirchheim 1853.) méltán sorakozik Haulleville műve. E három könyv teljes apológiáját képezi a catholicismusnak a protestantismus ellen.

Legújabbán pápa ő szentsége dicséző brevét küldött a szerzőnek. Mint halljuk, az esztergomi növendékpapok magyarra fordítják e munkát a német fordítás után. A választás tehát sikerült.

Hurter H. Theologiae Dogmaticae Compendium, in usum studiosorum theologiae. Tom. II. Edidit H. S. I. stb. — Innsbruck, Wagner, 1877. n. 8. r. 450. l. Ára 3 frt. 40 kr.

Mit e munka I. kötetének ismertetésekor lapunk m. évi 8. sz. 66. l. annak irányára, belérté-

kére, használhatóságára nézve részletesen elmondotunk, mindazt ez alkalommal, midőn a közelebb megjelent II. kötetet bemutatjuk, teljes joggal, egészben ismételhetnők. Itt is ugyanazon korszerűség jellege; ugyanazon anyagteljesség; kimerítő, de nem szóbő, tudományos tárgyalási modor; erőteljes, világos érvelés, s itt különösen a szentatyák- és egyházirókból vett idézetek azon meglepően kedves találósága és pazar gazdagsága, melylyel sz. nemcsak e téren való jártassága- s otthonosságának adja általános bizonyítékát, de tárgyilag is oly választékosan egybeszedett dogmatikai anyagot nyújt, hogy abból kevés fáradsággal a szentatyák rendszeres teológiáját egybe lehetne állítani.

Mint előre jeleztetett, e kötet tárgyai: De Deo uno et trino. De Deo Creatore. De Verbo incarnato. — Nem a többi rész rovására akarjuk kiemelni, hogy ez utóbbiról szóló tractatus minden tekintetben a legkiválóbb, legbecsesebb, ugy a szorosan teológiai, mind philosophiai kidolgozás szempontjából. Általános jellemzésül mondhatjuk, hogy nincs számbavehető teológiai irány vagy nézet, mely az illető helyen kellő méltánylásra, ismertetésre nem találna; nincs komolyabb természeti ellenvetés, mely czáfolat-, kétely, mely felvilágosítás nélkül maradna. A részleteket erre nézve felsorolni hosszas, fölös munka volna. Csak a közelebbi idők nagyobb érdeket keltő, fontosb kérdései közül említjük meg a geologia, s általán a természettudományok s a Genesis közti viszony alapos fejtegetését, s itt különösen a mózesi napok magyarázatára vonatkozó részt; a darvinismus csattanós czáfolatát; az emberi lélek eredete- s egységéről szóló tárgyalást; a spiritismus mibenlétének világos előadásu kifejtését; — s hogy a korra való tekintetből különös figyelemmel tárgyalandó igazságok és fogalmak köréből még egyet kiemeljünk, vagy inkább bizonyítékára mutassunk azon öntudatos törekvésnek és alaposságnak, mely szerzőt e részben vezeti s ajánlja: a naturalis, praeternaturalis és supernaturalis fogalmainak tiszta kifejtését, megállapítását hozzuk fel, amint az a 207. s köv. l. található. Hogy a tárgy irodalmát a legújabb időkben megjelent munkáig kiaknázza, elég jelezniünk p., hogy a 325. l. már Stentrupnak az innsbrucki theol. folyóirat ez évi I. füz.-ben megjelent cikkét a hypostasisról értékesíti.

A mű ajánlatára egyéb, újabb indokokat felhozni szükségtelen, mint amelyeket előbbi ismertetésünkben előadtunk. Oszatlan tetszéssel fogadta azt a külföldi kritika is, melynek egyik tekintélyes közlönye méltán mondhatta el már az első részről, hogy e mű, nemcsak jó könyv, de valódi „jó tett” is. — di.

Chateaubriand. „A kereszténység szelleme.” Franciaából fordította Gubicza István. Első, második kötet. — Midőn az újkor szent Agostonának ez

örökbecsű remekműve Franciaországban, elsőben megjelent, leírhatlan hatást keltett, és a ki csak olvasni tudott, birni akarta azt. A szószerzők átkölcsonzé kitételeit, a költészet eszméit, a világ érzelmeit, s egyik lényeges tényezőjévé lön azon üdvös átalakulásnak, a vallásos hitélet azon új világának, mely Franciaországban, a 89-i minden szentet lábbal tipró forradalom után, az istentelenség véres nyomain, a tűz és vadság által szétrombolt százados templomok romjain és annyi ártatlan áldozat hamvain épült. Chateaubriand, a művében, a 18. század sophistái által megszedített világot akarja kibekiteni a kath. vallással. A Voltairek azon hamis állításai ellenében, hogy a kereszténység a barbárság méhében fogamzott cultus, képtelenség dogmaiban, nevetséges szertartásai- ban, a tudománynak, művészetnek, az ész- és jó izlésnek ellensége, mely az emberi szellemet békákba veré, — ezek ellenében bebizonyítja, hogy a kereszténység, a valaha létezett vallások közt a legtökéletesebb, kiválóan barátja a szabadságnak, tudománynak és művészetnek, hogy a világ mindent neki köszön a földműveléstől a legelvontabb ismeretekig, a kórházaktól a Michel-Angelo által épített, Raphael által díszített templomokig; misem fonségesebb, mint tanítása s istentisztelete; továbbá hogy fölemeli a lángészt, nemesíti az izlést; nemes szenvedélyekre gyulaszt; erőt ad a gondolatnak; kedves alakokat nyújt az írónak, művészeknek, stb. Lángoló szavakkal, az elragadtatás fenségével zengi a kereszténység e szépségeit, s fölülmulhatlan képekben mutatja be a kereszténység viszonyát a természethez, a titokteljes aranylánczot, melyet az eget és földet összeköti. Az orkánok rettentő szavától, az égbolt fonségétől, a teremtés legkisebb és legnagyobb csodaműveitől tudakolja urok, masterök nevét; egy szétomlott emlék, kunyhó, vagy madárfészek oly magasztos gondolatokat és érzelmeket ébresztenek benne, melyek az emberi elmét és szívet a legmélyebben hatják át. Szóval: a legfonségesebb képét nyújtja a kereszténység szellemének a világ bölcsőjeig felmenő magasztos emlékeiben, kimondhatlan titkaiban, imádandó szentségeiben, rendkívüli történetében, égi moráljában, gazdag és bájoló pompáiban, a költészet- és szépművészetben. Ez Chateaubriand művének tartalma s iránya.

Az egész mű 4 részből áll; e felosztásnak megfelelőleg azt a fordító 4 kötetre osztá. Az előttünk levő 1854-i de Firmin Didot Frères-féle francia kiadást két kötetbe foglalva adja. Ismét minden rész 6 könyvre oszlik. — A mi a fordítást illeti: elsőben is elismerésünket fejezzük ki a fordítónak, hogy e felette becses művel gazdagítá fordításokban ugyan bővelkedő, de ily classicus művekkel eléggé soha nem gazdagítható egyházirodalmunkat. A fordításhoz csatolt előszavában, a mű magas röptében és szellemében rejló fordítási nehézségek tudatát szerényen bevallja s beismeri, hogy egy Chateaubriand-t, csak egy

Ch. fordíthatná át, úgy, hogy az minden kritika ítélőszéke előtt megállhasson. Valóban, aki már fordítással foglalkozott, tudni fogja, hogy sokszor nehezebb jól fordítani, mint eredetit írni. Annál nagyobb készséggel constatáljuk tehát, hogy Chateaubriand művének fordítója, az eddig megjelent két kötetben, feladatának, általában véve szépen megfelelt és néhány helyet kivéve, a mű szellemét felfogva, szabatos folyékonysággal, elegantiával és az eredeti melegségével fordított. Vannak azonban egyes részletekre megjegyzéseink. A fordító ugyanis sok helyen hibásan tette át a francziában oly gyakori használatu részesülőt, mely vagy mint szorosán vett részesülői igenév fordul elő s akkor változatlan, és cselekvési állapotot jelent, vagy mint melléknév; ez esetben változó s mindig segédige nélkül áll. Az előbbinek, ha az megelőző, vagy következő egész mondatra vonatkozik, a magyarban ván, vén állapotjegyző felel meg, vagy pedig va, ve, ha az csak az állítmány meghatározására szolgál. A fordító e különbséget nem mindig tartotta szem előtt. Pl. I. k. 98. l. „De ha a szeretet ker. erény, az örökkévaló (tól) és az ő igéjétől származva,“ e h. „De ha a szeretet, az örökkévalótól és az ő igéjétől származott ker. erény.“ Ugyanott: „Ez által a szeretet (az) égre irányozza hajlamainkat, azokat megtisztítva, s a teremtőhöz viszonyítva“ e h. megtisztítván, viszonyítván. A 111. lapon: „Ezen választási törvényhozás, a politikai törvényhozás, kebelében s mégis annak sorsától függetlenül szervezve, valóságos csoda.“ Helyesebben: „Ezen, a politikai törvényhozások körében módosított, de azok sorsától független egyházi törvényhozás stb. A 89. lapon: „hogy nevének pusztá említése, szeretetből származva,“ e h. nevének szeretettel való említése. A 213 lapon: „Athen Sparta által leigázva,“ e h. a Sparta által leigázott Athen. stb. A belviszonyragokat (nak, nek) és a névragokat a fordító kihagyja ott is, a hol több szó vagy sok esik közbe s ha a ragok nem egyenlő hangzásúak is. Nem mondjuk, hogy sohasem szabad azokat kihagyni, de szerintünk helyesebb és az élő beszédnek is megfelelőbb, ha azokat kitesszük, főleg pedig akkor, ha a birtokos és birtoknév közé több szó esik, ha az értelem, széphanzgat, vagy az elősorolás nyomatékossága kívánja. Pl. I. k. 128. l. „szóval szíve mindig esze (ének), és esze mindig szíve (ének) rovására fejlődik.“ Az I. k. 159. lapon: „Midőn e szerencsétlen ember, Hypatia — egy Alexandriában meggyilkolt nőre vonatkozólag“ stb. A Hypatiánál kettős a kihagyás. A 168. lapon: „hogy összhangzatban legyen a virágok — madarak, — ártatlanság, —

szerelem, — szóval a mindenség fiatalabb részével.“ Itt a val vel hiánya nagyon érezhető, s bizonytalanná válik az is, vajjon csak a val vel van-e kihagyva az egyes főnevek mellől, vagy e szó: részével. A II. k. 99. lapon: „annál hamarabb jut az erkölcsi eszmény (nek) vagy mi egyre megy, a jellemek eszményének birtokába“ stb. stb. A hangsúlyozás és helyes szórend ellen is találunk elvétve egy-két hibát pl. az I. k(103. lapján Róma törvényei közt: „Reserve le vin aux vieillards,“ — így fordítja: „Az öregsziámáratartsfőnbort.“ Helyesebben: „Hagyd a bort az öregeknek.“ Az értelem egészen más. A II. k. 24. lapján: „A legügyesebb hajóssal, előbb irányt tévesztének, mint a... halál,“ e h. előbb tévesztének irányt, mint stb. Egy-két mondat homályos értelmű s nem adja vissza az eredetiben kifejezett gondolatot, pl. az I. k. 210 lapon: „De hogy az anyag arra bírja őt (a madarat), hogy ide menjen inkább, mint oda... képtelenség.“ Helyesebben: de annak okát felfogni, a mi őt arra bírja, hogy stb. A II. k. 114. lapján: „egy új forrást nyit, költői helyzet teremtésére,“ e h. költői tárgyak stb. A 118. lapon: „így ismerünk a Genesisben is a népek hagyományában lemásolt eredetét.“ Helyesebben: lemásolt képek eredetijére (original). A 139. lapon pedig ezt: Plutarque, qu'on ne soupçonnera pas de christianisme, se charge d'une partie de la reponse, így fordítja: „Nehogy a kereszténységgyanusitassék, Plutarch vesz fáradságot“ stb. e h. Plutarch, akit senki sem fog kereszténységről gyanusítani stb. — Az I. k. 55. l. elejéről, az 5. pont után egy fontos hely, 5-6 sor ki van hagyva s az összefüggés e miatt hiányos. Az I. k. 19. lapján „melyeket a zsoldáros szerint“ a mi franczia kiadásunkban nincs meg, nem is correct, mert a következő idézetet nem a zsoldáros, hanem a bölcsesség könyve (XIII, 10) mondja. — A verstörédékek igen szépen vannak áttéve, csak egy sort találtunk. melynek értelme nem szabatos, a II. k. 27. l. Hékiről:

„Buzgalma, szép honának támpontját megveti,
Ha hozzá méltatlan két fia nincs neki.“

Helyesebben:

„Buzgalma, szép honának támaszát képezi“ stb.

Francziául:

„Son zèle a sa patrie eût pu servir d'appui,
S'il n'eût produit deux fils trop peu dignes de lui.“

E részletes megjegyzéseket, a fordítónak, előszavában nyilvánított felhívása folytán, azon reményben tesszük, hogy azokat a mű netáni 2-ik kiadásánál figyelembe veendi. Ugyanis a M. Á. 46. számában közzétett nyilatkozat szerint az első s második kötet nyomtatott példányai már elfogytak. A harmadik és negyedik kötet pedig legközelebb fog megjelenni. Ohajtjuk, hogy a franczia

irodalom e remekműve, a magyar egyházirodalomban is minél több kiadást érjen.

A m. fordítás **W e n c k h e i m K r i s z t i n a** grófnőnek van ajánlva; diszes kiállítású; nyomtatott Budapesten, 1876. a „Hunyadi Mátyás“ intézetben. Ára 2 ft. 50 kr. —k. —n.

Talabér-Zollner. „**A kath. kereszt-cselekményeiben, időiben, és helyiségeiben,**“ vagyis: Egyházi beszédek a kat. vallás összes szertartásairól. I. kötet, 2 füzet. —

Lapunk ez évi folyamának 2-ik számában már szoltunk e jeles műről és azt melegen ajánlottuk a lelkeskedő papság figyelmébe. Most az I. k. 2-ik füzeté van előttiünk; méltó folytatása az előzőnek. Az egész füzet a szentmise imáit és eseményeit tárgyalja 11 beszédre osztva, Vizk. u. 2. vasárnaptól, böjt 2-ik vasárnapjáig. Népszerű, könnyű s minden beszéd tanúságokkal teljes. E mű, ha egészen kikerül sajtó alól, igen nagy hasznát vehetik azok, akiknek, több évi folytonos szónoklás után, beszéd tárgyuk elfogy, mert több évi használatra nyújt egymással kapcsolatos beszédeket.

Könyvészet.

ANELLI, ABATE LUIGI. Storia della Chiesa. 2. vols. (Milano. Fratelli Treves.) 13 ft.

AZEGLIA Massimo d'. Mes souvenirs. Traduit de l' Italien sur la sisième édit. par H. Doussnel. 2 vol. (Paris. Saudoz et Fichhaber.) 4 ft. 55 kr.

BAUTAIN, l' abbé L. E. De l' éducation publique en France au XIX-e siècle. (Paris. Bray et Reteuz.) 3 ft. 25 kr.

BRUHL, G., di Culturvölker Alt-Amerikas. 4 Abtheilung. gr. 8. New-York. (Einsiedeln. Benziger, gebr.) 3 ft. 90 kr.

CANTUS PASSIONIS. Domini nostri Jesu Christi nec non lamentationum pro matutinis tenebrarum, una cum cantu in sabbato sancto in benedictione fontis et in missa post eam habenda in choro usitato. In faciliore ecclesiarum usum. Editio altera. Paderborn. (Schöningh.) 1 ft. 95 kr.

CURTIUS, ERNST. Alterthum und Gegenwart. Gesammelte Reden u. Vorträge. Zweite Aufl. gr. 8. (Berlin. Besser.) 4 ft. 55 kr.

EUROPÆUS, D. E. D., Die finnisch-ungarischen Syrachen u. die Urheimath d. Menschengeschlechtes. 8 Helsingfors. (Berlin. Calvary u. Comp.) 1 ft. 56 kr.

GRUBER, A., Praktisches Handbuch der Katechetik f. Katholiken. Fortgesetzt. v. H. Schwarz. 3. Bd. gr. 8. (Regensburg. Coppenrath.) 1 ft. 56 kr.

HANSJAKOB, H. In Italien. Reiseerinnerungen. 1. Bd. 8. (Mainz. Kirchheim.) 2 ft. 35 kr.

ILG, P. Tugendpiegel. Betrachtungswerk für Priester, Ordens und Weltleute. 2. Bd. (Altöttingen. Lutzenberger.) 3 ft. 90 kr.

Dr. JIRECEK, C. J. Geschichte der Bulgaren. gr. 8. (Prag. Tempsky, F.) 5 ft. 20 kr.

KALTENBRUNNER, F., die Vorgeschichte der Gregorianischen Kalenderreform. gr. 8. In Com. (Wien Gerold, C.) 1 ft. 30 kr.

KECSKEMÉTHY A. Éjszak-Amerika 1876-ban (Bpest.) 3 ft. 50 kr.

THOMAS v. KEMPIS, die Nachfolge Christi. Neu übers. v. L. Donin. 16. (Amberg. Habbel.) 63 kr.

KETTELER, W. E. v., Die thatsächliche Einführung d. bekenntnisslosen Protestantismus in die kathol. Kirche gr. 8. (Mainz. Kirchheim.) 21 kr.

MAKÁRY GERŐ. Magyar könyvészet. 1876. Jegyzéke az 1876. évben megjelent új, vagy újlag kiadott magyar könyveknek és térképeknek, az alakok, lapszámok, megjelenési helyek, kiadók és áruk felemlítésével és tudományos szakmutatóval. A budapesti könyvkereskedő-segédek egylete megbízásából összeállította Makáry Gerő. Függelékül a magyar hírlapok és folyóiratok 1877-ben. Budapest, 1877. Kiadta a „Budapesti könyvkereskedő-segédek egylete.“ Weiszmann testv. könyvnyomdája. 8. r. 97. l. Ára 1 ft. Ez igen haszánvehető gyűjteményt ajánljuk az irodalombarátok figyelmébe.

MARPERO S.G., Geschichte der morgänländischen Völker in Alterthum. Übers. v. R. Pieteschmann. gr. 8. (Leipzig. Engelmann.) 7 ft. 15 kr.

MOHR, W. 18 Monate in Spanien. 2. Bd. gr. 8. (Cöln. Schauenburg.) 6 ft. 50 kr.

MOLITOR J. B., Vesperae de dominica resurrectionis D. N. J. C. ad 4 voces inaequales compositae. Opus XVII. Sectio 3. hoch 4. (Regensburg. Coppenrath.) 1 ft 58 kr.

PREDIGER u. KATECHET, der. Eine pract. kathol. Monatsschrift. Herg. V. L. Mehler fortges. V. J. E. Zollner. gr. 8. (Regensburg. Mainz.) 3 ft. 73 kr.

PÖSINGER, R., Kanzelvorträge. 7—9. Bd. 8. (Wien. Braumüller.) 5 ft.

R. P. THOMAE EX CHANNES, ord. Min. Cap., Universae Theologiae Compendium ad hodiernum sacrae scientiae statum redactum a R. P. Mariano a Novara, ejusd. ord. theol. lect. editio secunda, cum approbationibus. (Turin, Loescher, H.) 3 ft 25 kr.

SCHLIKUM, P. PH. ALEX. Vocabolaris italiano sistematico. Italienisches Wörterbuch nach einer Anordnung, wodurch es als Hülfsbuch der Conversation brauchbar wird. zw. Aufl. (Paderb. Schöningh, F.) 2 ft. 34 kr.

SULLAY ISTVÁN. „Szabadság, egyenlőség, testvériség,” vagy: mi a szabadkőművesség alapelve, célja, kiviteli eszközei, eredménye és veszélye az államra és egyházra? Irta Sullay István. Eger, lyc. könyvnyomda. N. 8. r. 283 lap. Ára 1 ft. 20 kr. (Lapunk jövő számában ismertetjük.)

SZABÓ ISTVÁN. „Aranygyapjas vitézek,” vagy Apollonius Rhodius argonauticonja. Fordította Szabó István, a m. t. akad. s a Kisfaludy-társaság tagja. Ötvenéves áldozári s ötvenéves írói jubileuma emlékére kiadta a „Hunyadi Mátyás” irodalmi intézet. Budapest, 1877. Nagy 8. XXII. és 154. l. Ára 1 ft.

ST. HEDWIGS-BLATT, neues Monatsschrift F. Kanzel u. Katechese. Hersg. v. Mattner. gr. 8. pepl. (Breslau. Goerlich.) 3 ft. 90 kr.

TÖRVÉNYEK ES RENDELETEK gyűjteménye. A törvénykezés közegei, birói ügyvitel, pol-

gári váltó s kereskedelmi eljárás. Rendezte P. budapesti ügyvéd. I. füzet. Budapest. 1877. Lampel Róbert könyvkiadása. 8. r. 192 l. Ára 1 ft.

VERHANDLUNGEN der XXIV. Katholischen Generalversammlung Deutschlands zu München 11—14. Sept. 1876. gr. 8. (München. Herder u. Comp.) 1 ft. 95 kr.

ULLRICH, E., der Hlge Burkardus erster Bischof v. Würzburg, und die St. Burkardusgrotte zu Homburg am Main. 8. (Würzburg. Woerl.) 14 kr.

VERITAS, Predigten f. das kathol. Kirchenjahr. Hrsg. v. F. Conrad. 3. Lfg. 8. (Würzburg. Staudinger.) 40 kr.

ZORN, Dr. PH., die neueren kirchenstaatsrechtlichen Gesetze Deutschlands, Oesterreichs, der Schweiz u. Italiens. (Nördlingen. Beck.) 2 ft. 60 kr.

Irodalmi vegyesek.

— Horváth Mihály műve. Örömmel értesíthetjük olvasó közönségünket, hogy Horváth Mihály teljesen befejezte epochalis művét: a „Magyar egyháztörténetét,” régen várt, de reméljük, nem utolsó adományát dicsőségteljes írói pályájának. A művet Ráth Mór az ünnepek után adja sajtó alá és vele kiadásainak egy egészen új sorát, a „Könyvbarátok kiadásait” kezdi meg. Ezek a 16. és 17-ik században virágzott könyvnyomdász Elzevier-család híres kiadásainak mintájára merített papírosra fognak nyomtatni és számos initalleikkel és typografikus ékítményeikkel a nyomdászat azon korát fogják visszatükrözni, midőn még minden egyes könyv a művészetnek volt productuma. A kötések is részint kutyabőrben kapcsolókkal, részint azon, a mult században divott bőr és félbörkötésben fognak eszközöltetni, a melyeket a régiségi kiállításokon annyira csodálunk.

— Nagyszerű egyházi irodalmi válat: Divi Thomae Aquinatis opera omnia; 33 negyedréti kötet; ára 300 franc, finom 420 frt. Szerkesztője Fretté francia pap; kiadója

Louis Vivés párisi könyvkereskedő (rue Delambre 13.) Már 30 kötet megjelent.

— Vurdics Ignác, hittanár Panonhalmán, tudatja a tanár urakkal, hogy miután Márkfi Samu, volt pesti egyetemi tanár által irt „Introductio in sacros libros Novi Testamenti” czimű munka első kiadásának példányai teljesen elfogytak: a második javított és bővített kiadás Kruesz Krizosztom, panonhalmi főapát jóváhagyása mellett napvilágot fog látni. A körülbelől 30 ivre terjedő munkának első része a jövő tanév kezdete előtt, a második pedig legelőbb november végeig fog megjelenni. Azon tanár urak, kik e munkát tankönyvül elfogadni ohajtják, fent nevezetthez sziveskedjenek fordulni.

— Üzenet. Budapest. B. D. — Köszönettel vettük sorait, de azok közlésére ugyanazon lapot tartjuk illetékesnek, melyben a kérdéses ezikk megjelent. Elküldtük oda.

HIRDETÉSEK.

Az egri érs. lyceumi könyvnyomdában kapható:

„DICSBESZÉDEK”

aranszáju sz. Jánostól. Német kiadás után fordította Pongrácz Felix, Kapisztrán sz. Jánosról nevezett Ferenczendüi áldozár. Ára 30 kr. A szives megrendelőknek keresztkötés alatt küldetik meg.

Ugyanott kapható:

„HALOTTI BESZÉDEK.”

Gyűjtötte Füßy Tamás. II. kiadás. Ára 1 frt.

A jövő hónapban tartatni szokott májusi ajtatosságok alkalmára ajánljuk a t. ez. közönség figyelmébe az alább jelzett munkákat, melyek

kaphatók az egri érs. lyc. könyvnyomdában.

„M Á J U S I V I R Á G O K”

szűz Mária életéből s néhány alkalmi beszéd. Irta Kozma Károly. Az egri főegyházmegyei hatóság jóváhagyásával. Eger, 8. r. 222. lap. Ára 1 frt.

„MÁJUSI AJTATOSSÁG”

gyermeknek számára. Ára 10 kr. Nagyobb megrendeléseket elfogad a Szent-István-Társulat ügynöksége. E kis könyvecske május hó minden napjára egy-egy intelmet s rövid imát tartalmaz, ezenkívül több Mária-éneket s a laur. lytániát.

Balogh Ágost, kocskóczyi plebános, nagy szorgalommal irt következő című munkáját ajánljuk a t. ez. közönség figyelmébe:

BEATISSIMA VIRGO MARIA

MATER DEI,

QUA REGINA ET PATRONA HUNGARIARUM.

Az „Irodalmi Szemle” mult évi 5-ik számában tizetesebben ismertettük Balogh művét, melyben két főtételt vesz fel bizonyításra s azok szerint műve két főrészebe oszlik. Az első részben kimutatja, hogy a bold. Szűzet a magyar nemzet tiszteli s a másodikban, hogy sz. Mária a magyar nemzetet szereti, oltalmazza. Érveit a történelem tényeiből veszi. Nagy negyedréte I. II. kötet, 796 lap. Ára 5 ft. 50 kr. — Kapható Egerben, a lyc. könyvnyomdában.

Olvasóink figyelmébe ajánljuk az Egerben VIII. évf. megjelenő

„N É P U J S Á G”

politikai és vegyes tartalmu hetilapot. Szerkeszti: Luga László. Ára egész évre csak 2 frt., félévre 1 frt. Gyűjtőknek minden hat példány után egy tiszteletpéldány jár.

SZOLCSÁNYI GYULA könyvárusnál **EGERBEN** megjelent:

A BOLDOGSÁGOS SZÜZ MÁRIA HAVA.

IMAKÖNYV

a májusi ajtatoskodók számára.

Görres G. M. dalaival. — Szerkeszté és fordítá

MINDSZENTI GEDEON.

II-ik KIADÁS.

Ára füzve 48 kr., — félbőrben kötve, arany metszéssel s tokban 70 kr., — egész bőrkötésben, arany metszéssel tokban 1 frt.

 Tömeges megrendelésnél 10-re egy tiszteletpéldánnyal kedveskedem.

TARTALOM:

A Szent-István-Társulat.	Chateaubriand. „A kereszténység szelleme.”	Könyvészet.
Szemle: Haulleville. De l'avenir des peuples catholiques.	Talabér-Zollner. „A k. kereszténység az ő sz. eselekményeiben.	Irodalmi vegyesek.
Hurter H. Theol. Dogm. Compend.		Hirdetések.

A megrendelések teljesítésére ajánlja magát **Szolcsányi Gyula**, könyvkereskedő Egerben.

Nyomatott az érseki lyceum könyvnyomdájában, Egerben, 1877.